

УДК 378.016:811.111'243

А. Г. Білова

А. Г. Белова

A. G. Bilova

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University

**ДЕЯКІ АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ
НЕКОТОРЫЕ АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ
АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ
SOME ALTERNATIVE METHODS OF EFL TEACHING**

Розглянуто один з альтернативних методів навчання англійській мові як іноземній, навчання розмовного та писемного мовлення за допомогою використання художніх фільмів. Приділено особливу увагу тому, що більшість традиційних підручників зазвичай націлено на навчання формального мовлення та набагато менше уваги приділено навчанню розмовного мовлення. Необхідно підкреслити той факт, що саме художні фільми сучасною мовою є найбільш ефективним засобом мотивації студентів. Варто зазначити, крім того, що художні фільми також сприяють проведенню дискусій, які ефективно допомагають у навчанні усному мовленню. Автор статті висловлює думку про те, що художні фільми є джерелом нових ідей та привносять різноманітність у навчання письму. В статті розглянуто типи завдань на роботу з художнім фільмом: завдання до перегляду фільму, під час перегляду та після перегляду. Уточнено, що зміст та обсяг завдань залежать від обраного фільму, рівня знань студентів і мети заняття. Одним з ключових факторів успішного заняття, на думку автора, є вірно підібраний художній фільм і розуміння того факту, що фільм – це не тільки можливість відпочити, але й ефективний засіб навчання сучасній іноземній мові.

Ключові слова: художній фільм, формальне мовлення, розмовне мовлення, усне мовлення, колективне обговорення, групування слів за значенням чи тематикою, опитування, ескіз, вільне письмо, співбесіда, збір інформації, зорово-звукова асоціація, кінестетичні здібності, автентичні матеріали.

Рассмотрен один из альтернативных методов обучения английскому языку как иностранному, обучение устной речи и письму при помощи использования художественных фильмов. Обращено внимание на то, что большинство традиционных учебников делают акцент в большей степени на обучение формальной речи, и в меньшей - на обучение разговорной речи. Подчеркнуто, что именно художественные фильмы с их современным языком и являются эффективным средством мотивации студентов. Указано, что художественные фильмы так же способствуют проведению дискуссий, что тоже эффективно в обучении устной речи. Автор статьи высказывает мнение, что художественные фильмы являются источником новых идей и привносят разнообразие в обучение письму. В статье рассмотрено типы заданий на трех стадиях занятия, включающего работу с художественным фильмом: задания

перед просмотром фильма, во время просмотра и после просмотра. Уточнено, что содержание и объем заданий зависят от выбранного фильма, уровня знаний студентов и цели занятия. Одним из ключевых факторов успешного занятия, по мнению автора, является правильно подобранный художественный фильм и понимание того факта, что фильм – это не возможность отдохнуть для учителя, а эффективное средство обучения современному иностранному языку.

Ключевые слова: художественный фильм, формальная речь, разговорная речь, устная речь, коллективное обсуждение, кластеризация, опрос, эскиз, сочинение на свободную тему, собеседование, сбор информации, визуально-звуковая ассоциация, кинестетические способности, аутентичные материалы.

The article is devoted to one of the alternative methods of EFL teaching. The author focuses on studying how movies are used in teaching oral communication and teaching writing. When teaching oral skills it is vitally important to mention that traditional textbooks usually focus on more formal language rather than small talk. Movies, on the other hand, can be an effective way to teach these skills needed in everyday speech as the language used in modern movies is rather up-to-date and can thus motivate students. The author also points out that movies can also invoke feelings and opinions and facilitate discussion which is extremely useful when practicing oral communication. The author also stresses that movies can provide new ideas and bring variety into the classroom when teaching writing. The article considers three stages of the movie class. They are pre, while and post activities. This ensures that the students stay focused and motivated throughout the class, and the goals of the lesson are clear to them. The nature and the length of the activities depend naturally on the selected film, the needs of the students, their proficiency level and instructional objectives. According to the author of the article, one of the key factors when planning the movie class is choosing a proper movie. The use of movies needs attention and the teacher should play an important role in an effective movie class in order for the movie to be more than just a time filler. It is essential to remember, that the movies are not a substitute for the teacher, but really helpful classroom aids when used appropriately.

Keywords: movie, formal speech, colloquial speech, oral speech, brainstorming, clustering, strategic questioning, sketching, free writing, interviewing, information gathering, image-sound skim, kinesthetic abilities, authentic materials.

Усесвітня глобалізація й технічний прогрес диктують нам нові умови викладання. Якщо в минулому викладач та підручник були єдиним джерелом знань, то в сучасному світі ті, хто навчаються, можуть отримати необхідну інформацію самостійно з численних ресурсів позамовного класу. Таким чином, перед викладачем постає завдання урізноманітнити і зробити цікавими свої заняття. Сучасний розвиток технології багато в чому полегшує процес викладання. Так, у розпорядженні сучасних викладачів є безліч медіаматеріалів. Ми вважаємо, що художній фільм, як одна з категорій у широкому спектрі відеоматеріалу, є кращим альтернативним інструментом для навчання іноземній мові. Пояснюється це перш за все надзвичайною ефективністю їх ідейного, пізнавального й емоційного впливу на того, хто навчається, яка витікає з більшої різноманітності способів виразності кіно. Для того, хто вивчає іноземну мову, фільм служить ще й засобом компенсації ситуацій природного спілкування, яке відсутнє в навчальних умовах.

Основна мета цієї статті – вивчення використання художніх фільмів у викладанні англійської мови, як одного з альтернативних стилів і найбільш ефективних способів надання різноманітності, реальності й гнучкості навчанню в класі. Завданнями цього дослідження є: з'ясування ролі використання фільмів у найрізноманітніших сферах вивчення іноземних мов: навчання усному мовленню

й особливо навчання письму, привертання уваги вчителів до факторів, які необхідно враховувати під час використання фільмів у процесі вивчення іноземних мов, а саме: вибору належного фільму й інших проблем, з якими може зіткнутися викладач під час використання фільму.

Є декілька досліджень з використання фільмів під час вивчення іноземних мов, які були взяті до уваги. Це дослідження Дж. Е. Шампу (О. Е. Champroux), М. Аллана (М. Allan), Дж. Е. Катчен (J. E. Katchen), Ф. Мишан (F. Mishan) і Ф. Столлера (F. Stoller). Під час підготовки завдань і планування заняття застосовується багато методів, які приваблюють і мотивують студентів, а також допомагають їм отримувати користь від добре спланованого, ретельно підготованого поетапного відеокласу. Фільм можна переглянути весь, його можна розбити на частини чи використовувати тільки одну якусь частину. Це додає різноманітності заняттю й гарантує всебічне використання фільму.

Ф. Столлер зауважує [5], що відеозаняття зазвичай складається з трьох етапів. На першому етапі студенти виконують підготовчі вправи перед переглядом фільму, на другому – під час перегляду, на третьому – завершальні вправи безпосередньо після перегляду. Ми пропонуємо додати ще один етап, до якого входить виконання домашнього завдання по фільму, адже саме на цьому етапі робиться акцент на письмових вправах. Поетапність заняття гарантує, що учні будуть зосереджені і вмотивовані. Характер і тривалість вправ залежать, природно, від обраного фільму, потреб учнів, їх мовного рівня й навчальної мети. На першому етапі студенти поступово знайомляться з сюжетом, персонажами і місцем дії фільму. На цьому етапі доцільно давати вправи на прогнозування, використовуючи колективне обговорення за допомогою наочних посібників, таких, як світлини й інші зображення, вправи зі словами й виразами з фільму чи просто питання, пов'язані з основною темою, опитування студентів, інтерв'ю, обговорення назви фільму, заповнення пробілів. Підготовчі письмові вправи також можуть бути використані перед переглядом фільму: студенти можуть, наприклад, написати, що вони очікують побачити, ґрунтуючись на назві. Перед переглядом фільму можна використати й такі різноманітні види завдань, як колективне обговорення, групування слів за значенням чи тематикою, опитування, ескіз, вільне письмо, співбесіда і збір інформації.

Підготовчі вправи важливі для того, щоб студенти могли стежити за розвитком подій у фільмі, розуміти сюжетну лінію і дії персонажів. Підготовчі вправи можуть також полегшити розуміння змісту фільму слабшими студентами. Другий етап вважається найпліднішим. Тут відбувається ретельніша робота над сюжетом і персонажами. Студентам пропонуються такі види діяльності, як безпосереднє прослуховування, збір інформації, переривання фільму, упорядкування подій, вирішення проблем, заповнення пробілів, щирі й помилкові питання, множинний вибір, вправи та розуміння. Наприклад, переривання фільму допомагає викладачеві контролювати те, чи зрозуміли учні, що відбувається у фільмі. Таким чином, виконання вправ під час перегляду – це простий спосіб утримати увагу учнів, незважаючи на тривалість фільму. Головна мета цього етапу – вилучити користь з широкого різноманіття ідіоматичних виразів, словосполучень і сленгу, із яким студенти будуть стикатися в повсякденних розмовах. Фільм може бути показаний фрагментами, і в найважливіші моменти студентам можна запропонувати вгадати, що буде далі. Цей вид діяльності, наприклад, дуже корисний у практиці такої граматичної конструкції, як “to be going to”, яка виражає раніше заплановану дію,

і порівняння її з майбутнім невизначеним часом, який вказує на імпровізоване рішення. Згідно з М. Аллан [1], фільми можуть бути використані для залучення студентів до дискусії й обговорення. Студентам можна запропонувати вгадати, про що йде мова, переглядаючи деякі фрагменти фільму без звуку, а потім створити й інсценувати діалог. Окрім лексики та граматики, можна практикуватися у правильному використанні наголосу й інтонації, використовуючи субтитри і обираючи сцени із фільму, які студенти можуть читати парами. Третій етап вважається завершальним, коли сюжет фільму обговорюється вже разом з лексичними елементами, і коли студентам пропонується або інсценувати найцікавіші моменти, або організувати групові дискусії, базуючись на основі сюжету. Ми вважаємо, що кожен викладач має велику кількість фільмів за тематикою навчальної програми у своєму розпорядженні. Так, наприклад, якщо мова йде про тему «Злочини», можна показати «ЧАС УБИВАТИ» (“A TIME TO KILL”) і попросити студентів розіграти сцену звинувачення і захисту в суді. Доцільно давати письмові завдання на цьому етапі, а ще доцільніше, на наш погляд, давати їх додому: так, наприклад, це може бути завдання описати свого улюбленого персонажа, написати огляд фільму, альтернативне закінчення чи листа одному з персонажів (для студентів з нижчим рівнем володіння мовою) або написати огляд, у якому порівняти фільм і книгу, якщо така є, або статтю в журналі (для просунутого рівня).

Незважаючи на те, що фільми – це прекрасний спосіб зробити наші заняття більш цікавими й мотиваційними, використовувати їх не так просто, й існує декілька факторів, які треба враховувати при використанні фільмів під час вивчення англійської мови. Одним із ключових факторів під час планування заняття є вибір фільму. Ф. Столлер [5] підкреслює, що використання фільмів потребує великої уваги, і викладач має відігравати важливу роль, щоб забезпечити ефективність такого заняття, щоб фільм був чимось більшим, ніж просто можливістю відпочити. Важливо пам'ятати, що фільми не заміняють викладача, але вони справді корисні для занять у класі, коли використовуються належним чином. Більше того, роль викладача має сприяти активному перегляду, щоб учні стали кимось більшим, ніж просто пасивними спостерігачами. Фільм треба ретельно переглядати зарані. Також важливо, щоб учні розуміли інструкції вчителя, оскільки вони, імовірно, не вважають фільм одним із інструментів навчання. М. Аллан [1] також приділяє особливу увагу тематиці фільмів. Вони повинні мати безпосередній стосунок до студентів. Сюжети фільмів мають бути цікавими для студентів, щоб мотивувати їх до активної роботи. Інакше кажучи, теми мають бути привабливими для студента і педагогічно обґрунтованими, а це може бути складним завданням. Ще одним важливим фактором, який необхідно враховувати під час вибору фільмів, є рівень знань студентів. Фільм має бути достатньо зрозумілим, щоб студенти могли виконати завдання. М. Аллан [1] додає деякі фактори, які необхідно враховувати під час вибору фільму для певного рівня володіння мовою. Одним із них є щільність мови. У діалогах має бути достатньо пауз, щоб студенти встигали слідувати за сюжетом. Другим фактором є візуальна підтримка. Це означає, що зображення підтримує вербальне повідомлення достатньо добре, і глядачі можуть здогадатися, якщо це необхідно, про те, що відбувається у фільмі. Хоча для більш просунутих студентів можлива менш наочна візуальна підтримка. Третій фактор – це манера проголошення. Якщо персонажі говорять дуже швидко або з різними акцентами, це може завадити розумінню мови. Проте, різні акценти також є мотивуючим

завданням для більш підготовлених студентів. М. Аллан [1] також виділяє три фази під час вибору фільму для заняття англійською мовою: перегляд, перегляд фільму без звуку, а потім перегляд його зі звуком. Перегляд фільму без звуку необхідний для того, щоб викладач помітив візуальні повідомлення. Після перегляду фільму без звуку його потрібно дивитися зі звуком, щоб вирішити, чи достатньо зрозуміла мова. Викладач має подумати про причини, через які він чи вона хоче використати фільм, для чого із якими студентами. Викладач має також подумати, чи є якісь інші матеріали, які можна використовувати з фільмом, і що робить фільм цікавим для студентів, і чому він їм сподобається. Також важливо зарані подумати про такі лексичні одиниці, які студенти можуть не зрозуміти. Значно полегшиться підготовка, якщо викладач також подумає про те, які методи можуть бути використані, скільки часу буде потрібно і яка підготовча робота необхідна перед заняттям. Дуже важливо скористатися усіма перевагами, які може запропонувати фільм під час вивчення мови. Художній фільм дає прекрасну можливість почути розмовну мову в дії, майже так само, як і в мовному середовищі. У роботі з художнім фільмом наявна більшість з характеристик реальної комунікативної ситуації: звукова доріжка, багата візуальна інформація, яка супроводжує сказане. Візуальність може допомогти слабким студентам стежити за ходом подій і розуміти, що відбувається. У фільмі є невербальні сигнали, наприклад, жести, зоровий контакт, міміка, постава, мова тіла, вираз обличчя, зовнішній вигляд, артикуляція під час вимови звуків, декорації. Усі ці аспекти дають студентам багату мовну, паралінгвістичну і міжкультурну інформацію, яка дозволить їм порівняти дві мови і дві культури. Можливі дві небезпеки, які можуть виникнути, якщо фільм використовується виключно як засіб для мови. По-перше, викладач може не брати до уваги візуальні підказки, які можуть помітити студенти. Таким чином, візуалізація важлива, і важливий той факт, що студенти реагують на неї індивідуально. По-друге, викладач може сконцентруватися на мові і пропустити гарну можливість зосередитися на головній ідеї фільму. Хороші фільми зазвичай мають глибокий смисл, і було б великою помилкою не використати це. Головна ідея фільму може обговорюватися в класі, що є гарним прикладом вправ для усної практики. Багато дослідників визнають важливість використання художніх фільмів у навчанні англійської мови як іноземної. Студенти отримують доступ до автентичного матеріалу, в тому сенсі, що він спочатку створювався не для тих, хто вивчає мову, а для її носіїв. Дж. Е. Катчен [3] зауважує, що підручники, сучасні вони чи ні, не вчать розмовам про дрібниці (порожній балаканині) і рідко вчать діалогічній взаємодії. Таким чином, фільми можуть бути ефективним способом спонукання студентів розвивати усні навички, оскільки фільми зазвичай містять найсучаснішу і найактуальнішу мову з різноманітними видами модних слів і розмовних виразів. Крім того, фільми закликають до почуттів і провокують дискусії.

Художній фільм може стати прекрасним приводом для дискусії. Ось деякі види діяльності, практикуючи усні навички: групові обговорення з теми, де студенти можуть висловити власні думки, дебати, де обговорюються окремі сцени з фільму, чи інсценування альтернативного закінчення фільму. Більше того, якщо фільм є екранною версією книги, викладач може попросити студентів розіграти деякі сцени з фільму після прочитання книги, але перед переглядом. Цей вид діяльності допомагає виявити кінестетичні здібності студентів, і їм завжди цікаво порівнювати своє бачення сцени і свою гру з баченням режисера і грою реальних

акторів. Ф. Мишан [4] також згадує про «зорово-звукову асоціацію», під час якої студенти пригадують деякі зображення чи звуки з фільму, які особливо їх вразили, і описують почуття, які вони викликали. Це один із найефективніших способів обговорення різних поглядів і точок зору в класі. Також ставити студентам більш детальні питання, наприклад: «що вас здивувало?» чи «що вам сподобалось?». Названі види діяльності – це лише деякі приклади, і викладач має бути дуже винахідливим під час складання завдань для досягнення різноманітних цілей навчання.

Таким чином, беручи до уваги все наведене вище, ми можемо сказати, що використання фільмів під час вивчення іноземної мови не має зводитися до пасивного перегляду, і «кіноклас» не має бути синонімом «відпочинку» для викладачів і студентів. Більше того, оскільки використання фільмів під час вивчення іноземних мов не досліджено повністю, існує багато необмежених можливостей для творчості викладачів. Незважаючи на те, що цей вид діяльності займає досить багато часу, відгуки студентів завжди позитивні, а заняття універсальні й цікаві.

Бібліографічні посилання

1. **Allan M.** Teaching English with video / M. Allan. – London: Longman, 1985.
2. **Champoux J. E.** Film as a teaching resource / J. E. Champoux. – Journal of Management Inquiry 8 (2), 1999. – P. 240–251.
3. **Katchen J. E.** Teaching a Listening and Speaking Course with DVD Films: Can It Be Done? / H. C. Liou, J. E. Katchen, and H. Wang (Eds.). – Lingua Tsing Hua. Taipei : Crane, 2003. – P. 221–236. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mx.nthu.edu.tw/~katchen/professional/festschrift.htm>
4. **Mishan F.** Designing authenticity into language learning materials / F. Mishan. – Bristol : Intellect Books, 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Doc?id=10073901&ppg=1>
5. **Stoller F.** Films and Videotapes in the ESL/EFL Classroom. Paper presented at the annual meeting of the Teachers of English to speakers of other languages, 1988. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED299835.pdf>

Надійшла до редколегії 06.12.2017